Kort och gott – Svenskt basordförråd

Katarina Mühlenbock, DART

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN
SAHLGRENSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET

Vad är ett ord?

- Vi kan göra pauser då vi uttalar ett ord
- Ett ord kan oftast bytas ut mot ett annat med liknande funktion och betydelse
- Kan (oftast) stå som ensamt yttrande
- I svensk skrift markeras gränsen genom ett tomrum

Ordbildning i olika språk

- Flekterande där orden böjs för att uttrycka grammatiska fenomen (alla indoeuropeiska): ex. *katt –er –na jama –r -de*
- Agglutinerande där enskilda ord ändrar form för att kunna användas i olika grammatiska sammanhang, ex. finska: *talossani* (”i mitt hus”)

Lite terminologi

- Korpus = en text eller samling texter, insamlade för ett visst ändamål
- Lemman = grundord
  - Verb: infinitivformen (hitta)
  - Substantiv: 1 pers sing (stol)
  - Adjektiv: positiv singular (liten)
- Lexem = betydelseenhet i det semantiska systemet (ex. ”krona”)

krona substantiv ~*n kronor* **1** en huvudprydnad för kungliga personer **2** *Kronan* statsmakten **3** översta del av ngt: *trädets krona* **4** myntenheten i bl.a. Sverige: *reformerna är finansierade krona för krona (SAOL)*

För avgränsa ett ordförråd måste orden kategoriseras

- Efter ordklass
- Efter användning (talspråk/skriftspråk)
- Efter ”age-of-acquisition” – i vilken ordning uppträder vanligen orden i ett barns ordförråd?
- Efter domän (medicinskt, slang, låneord)
- Efter betydelse (semantisk kategori)

Kategorisering efter ordklasser

- Böjliga (öppna) ordklasser: Verb, substantiv, adjektiv, pronomen och räkneord
- Oböjliga (slutna) ordklasser: Prepositioner, konjunktioner, subjunktioner, interjektioner och adverb

Hur stort är ett ”normalt” ordförråd?

- En treåring kan mellan 1 000 och 3 000 ord
- När man börjar skolan kan man i snitt 7 000 ord
  - kan skilja mycket mellan de språksvaga som kan ca 5 000 ord och språkstarka som kan upp till 20 000 ord
- För att kunna läsa en artikel i en dagstidning eller en för en 15-16 åring avpassad bok behöver vi ”kunna” 50-70 000 ord

Basordförråd

- På 1930-talet extraherade Ogden 850 basord för engelska
- De Mauro gjorde på 1980-talet en indelning av 8 000 ord som kan vara fundamentala för vardaglig kommunikation:
  - Vardagliga ord som vid testning har visat sig vara begripliga för grundskoleelever
  - En delmängd av ovanstående som är högfrekventa
  - En uppsättning ord som inte förekommer särskilt ofta i vare sig skrift eller tal, men som är starkt knutna till vardagliga situationer och föremål, ex. *tandborste*

Hur skapar man ett basordförråd?

- Tittar på hur språket används i olika uttrycksformer
  - Skrift
  - Tal
- Räknar frekvenser av olika slag
  - Ordförekomster
  - Lemmaförekomster

Ordförrådets bredd och djup

- Ett ordförråds **bredd** är hur många ord man kan
  - hur många ord man kan ge en definition till eller matcha till en bild.
- Ett ordförråds **djup** hänger samman med hur bra man kan orden i sitt ordförråd.
  - Kan man använda orden i flera olika kontexter?
  - Kan man definiera orden i detalj?
  - Vet man hur orden relaterar till andra ord?
  - Kan man förstå orden utan kontext?

De 100 vanligaste orden i svenska språket

i
och
att
det
som
en
på
är
av
för
med
till
den
har
de
inte
om
ett
han
men

var
jag
sig
från
vi
så
kan
man
när
år
säger
hon
under
också
efter
eller
nu
sin
där
vid

mot
ska
skulle
kommer
ut
får
finns
vara
hade
alla
andra
mycket
än
här
då
sedan
över
bara
in
blir

upp
även
vad
få
två
vill
ha
många
hur
mer
går
sverige
kronor
detta
nya
procent
skall
hans
utan
sina

något
svenska
allt
första
fick
måste
mellan
blev
bli
dag
någon
några
sitt
stora
varit
dem
bland
kl
bra
tre

Ordlängd i tal och skrift

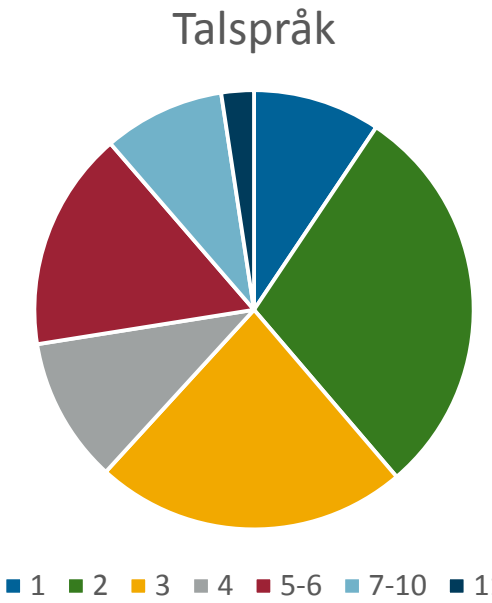

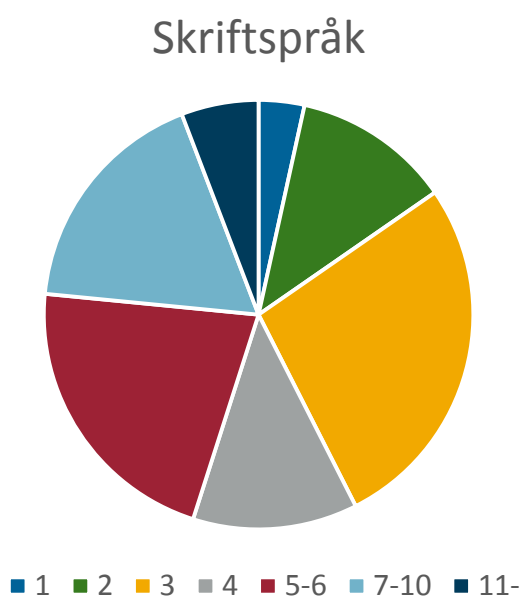

Från Talspråksfrekvenser. **Frekvenser för ord och kollokationer i svenskt tal- och skriftspråk**. Gothenburg Papers in Theoretical Linguistics, April 1999. Red. J. Allwood

Exempel från korpusmaterial

- LäSBarT är en korpus med 1 114 305 löpord
- Består av
  - Lättläst skönlitteratur för vuxna
  - Barnlitteratur
  - Lättläst nyhetstext
  - Lättläst samhällsinformation
- ~ 43 000 ordförekomster (tokens)
- ~ 20 000 lemman (grundformer)

Ordfrekvenser i LäSBarT

Barnbokstext (138 000 ord)

Regeringskansliets årsbok (5 000 ord)

8 SIDOR (156 000 ord)

Ordfrekvenser i LäSBarT, 2-bokstavsord

en	13 721	ge	593	yr	21	it	3
du	8 668	ur	564	is	15	mc	2
de	7 096	ny	430	aj	14	km	2
vi	5 647	bo	220	kr	13	hy	2
om	5 206	er	217	ko	11	cd	2
av	5 146	jo	198	by	11	an	2
sa	3 927	va	122	hm	9	ah	2
nu	3 336	be	113	oh	8	tu	1
ut	2 854	la	77	mm	7	my	1
ha	2 169	oj	60	kg	6	mu	1
in	1 900	ro	45	sy	5	il	1
ju	1 315	el	42	kl	5	hu	1
ta	1 301	tv	41	go	4	ek	1
se	1 205	fy	33	di	4	ej	1
ni	868	le	29	al	4	dy	1
ja	847	te	28	nr	3	bi	1

Ordfrekvenser i LäSBarT, 3-bokstavsord

och	29 041	vad	3 027	dom	1 101	hos	467
att	25 702	hur	2 934	ner	1 032	mej	465
det	24 188	mig	2 673	oss	966	tag	445
jag	15 265	man	2 582	tog	900	hus	436
han	13 456	mot	2 430	min	875	mat	393
har	11 076	upp	2 104	tar	747	bor	379
som	10 704	bli	1 853	nya	744	ger	348
med	10 162	bra	1 728	nej	721	dej	342
hon	8 938	kom	1 700	nog	657	ens	323
var	8 887	dem	1 460	dag	648	sej	312
ska	7 311	sin	1 457	hem	607	dog	307
men	6 587	mer	1 355	tre	585	din	301
kan	6 349	ser	1 343	del	518	dit	285
sig	5 236	vet	1 283	vem	510	tio	267
ett	5 186	vid	1 187	sen	497	bil	261
den	4 297	dig	1 164	tid	473	liv	260

SweVoc

- Sammanslagning av SBVP (SUC-corpus), Kelly-ordlistan (läroboksord), ICF (ord för kroppsfunktioner, ord ur individ- och samhällsperspektiv)
- 8 000 lemman uppdelade i:
  - Basvokabulär (2 201)
  - Vardagliga föremål och händelser (1 019)
  - Högfrekventa ord i skriven text (1 518)
  - Läromedelsord (288)
  - Supplementära ord (3 442)

Verb

- **Huvudverb**: betecknar en *aktion*
- **Hjälpverb** används som *formord*:
  - Temporala: ha, ska
  - Passivbildande: bli, vara
  - Modala: bör, måste, kunna, vilja, låta
- **Lös** och **fast** sammansättning *Ex. tillsätta grädde / sätta till grädde*
  - En fast sammansättning har ofta en mer abstrakt betydelse, ex. avbryta/bryta av, uppgå/gå upp

Verbens betydelsefält

- Fysiska fältet
  - Befintlighet (bo, ligga, stå)
  - Rörelse (flytta, lägga)
  - Produktion (baka, bygga)
  - Konsumtion (dricka, äta)
  - Fysisk hantering (måla, skära)
- Psykiska och sociala fältet
  - Varseblivning (höra, se)
  - Kommunikation (be, skriva)
  - Tänkande och minne (förstå, tro)
  - Avsikt (försöka, planera)
  - Önskan (hoppas, ångra)
  - Förmåga (kunna, orka)
  - Socialt handlande o relationer (lyda, gifta sig)
- Logiska fältet
  - Orsak, verkan (bero på)
  - Likhet (jämföra)
  - Beteckning (betyda)
  - Existens (finnas, försvinna)
  - Kvantitet (minska, väga)
  - Innehav (få, ge)
  - Del/helhet (bestå av)

Högfrekventa Verb i SweVoc och talat språk

Jämförelse av verbfrekvenser i skrivet och talat språk

- de fyra i topp är identiska
- 67 % av samtliga finns både i tal och skrift
- i talat språk fler verb som tillhör det psykiska och sociala fältet

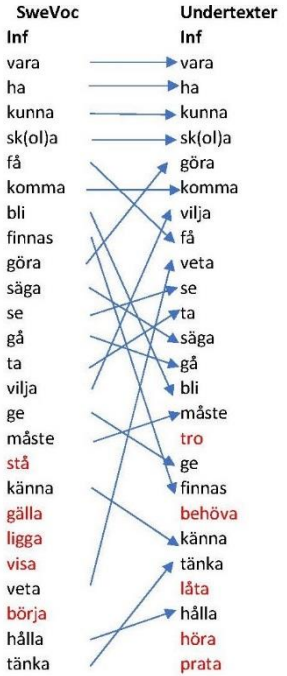

Referenser

- De Mauro, T. 1980. *Guida all'uso delle parole*. Roma: Editori Riuniti.
- Forsbom, E. 2006: A Swedish Base Vocabulary Pool. *Proc. of SLTC*. Dept. of Linguistics and Philology. Uppsala University.
- Heimann Mühlenbock, K. 2013. *I see what you mean*. Assessing readability for specific targets group. Avhandling, inst. för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Heimann Mühlenbock, K. & Johansson Kokkinakis, S. 2012. SweVoc – A Swedish vocabulary resource for CALL. *Proc of SLTC Workshop on NLP for CALL*. Lund: Linköping University Electronic Press.
- Johansson Kokkinakis, S. & Volodina, E. 2011. Corpus-based approaches for the creation of a frequency based vocabulary list in the EU project Kelly. *eLex Conference*. Slovenia.
- Ogden, C.K. 1930. *Basic English: A general introduction with rules and grammar*. London: Paul Treber & Co. Ltd.
- WHO 2008. International Classification of functioning, disability and health (ICF).

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
SAHLGRENSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET